

Karteller och Massavedspriser

*Föredrag för Skogsägarna i Botsmark
Torsdagen den 8 Mars 2012*

Peter Lohmander

Professor i skoglig företagsekonomi med inriktning mot ekonomisk
optimering

SLU, Fakulteten för Skogsvetenskap,

901 83 Umeå

<http://www.Lohmander.com>

Figur 13.2 Prisutveckling på massaved av barr, gran och björk (leveransvirke) i 2011 års prinsnivå (justerat med KPI)

*Price trends for pulpwood for coniferous, Norway spruce and birch, delivery logs, in the price level of 2011
(deflated with CPI)*

SEK/m³fub

1. Se kapiteltexten See the chapter text.

Källa: SDC; Skogsstyrelsen, Eneheten för policy och analys

Source: SDC; Swedish Forest Agency, Policy and Analysis Division

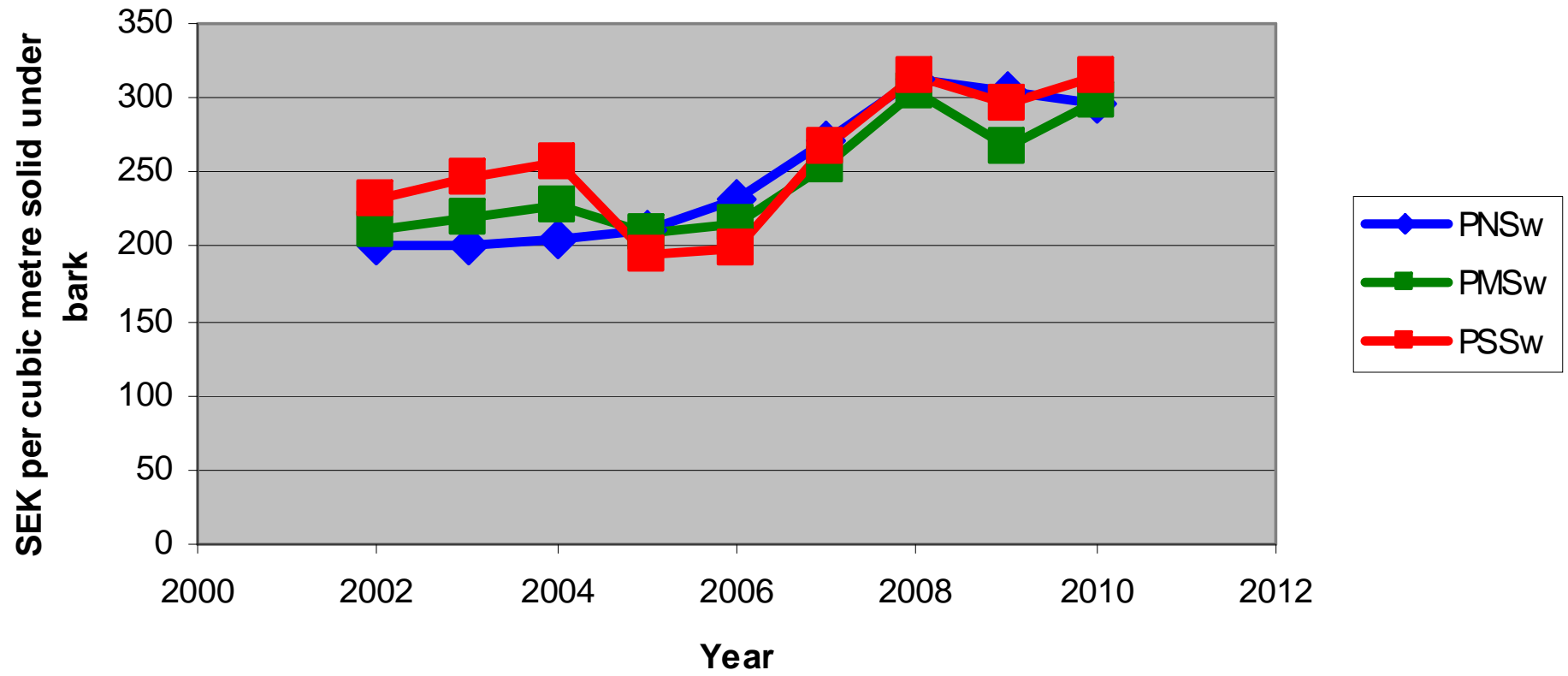
Averkningsår/kalenderår
Fellingyear/Calendar year

Lohmander, P., Pulpwood Price Statistics, February 27, 2012

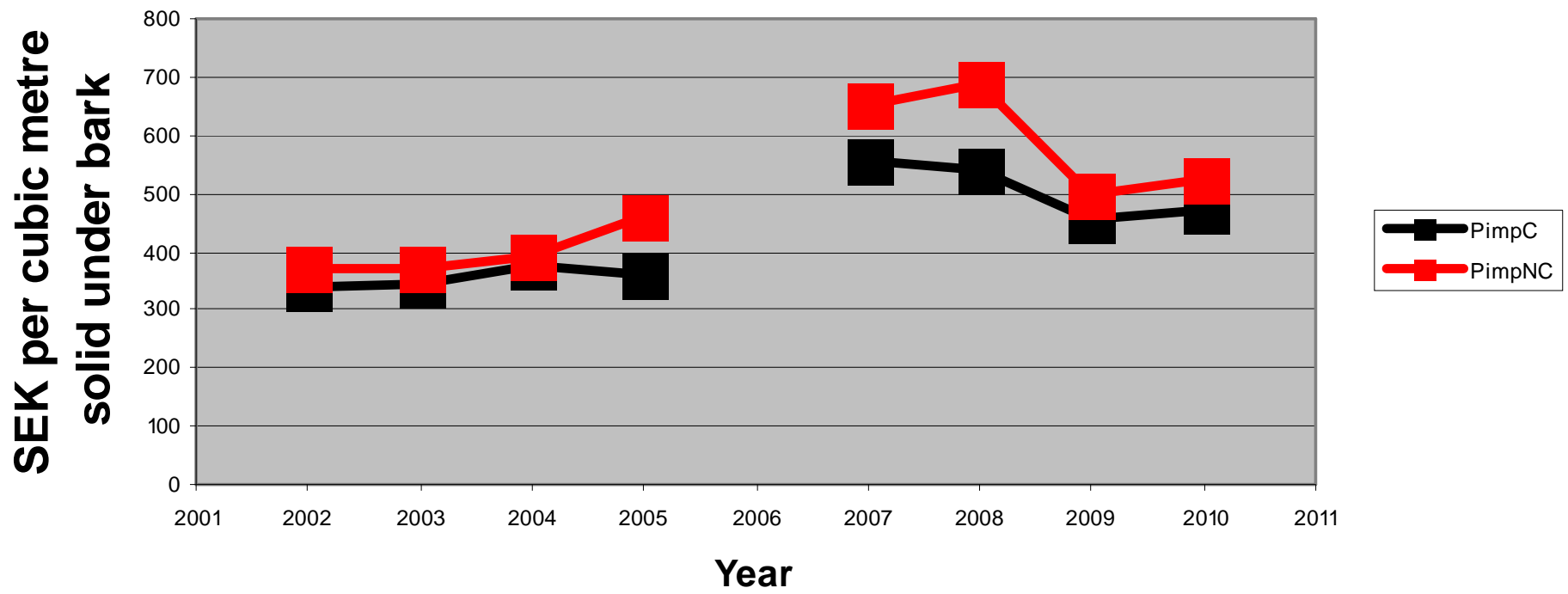
<http://www.lohmander.com/PLPrices120227.pdf>

<http://www.lohmander.com/PLPrices120227.xls>

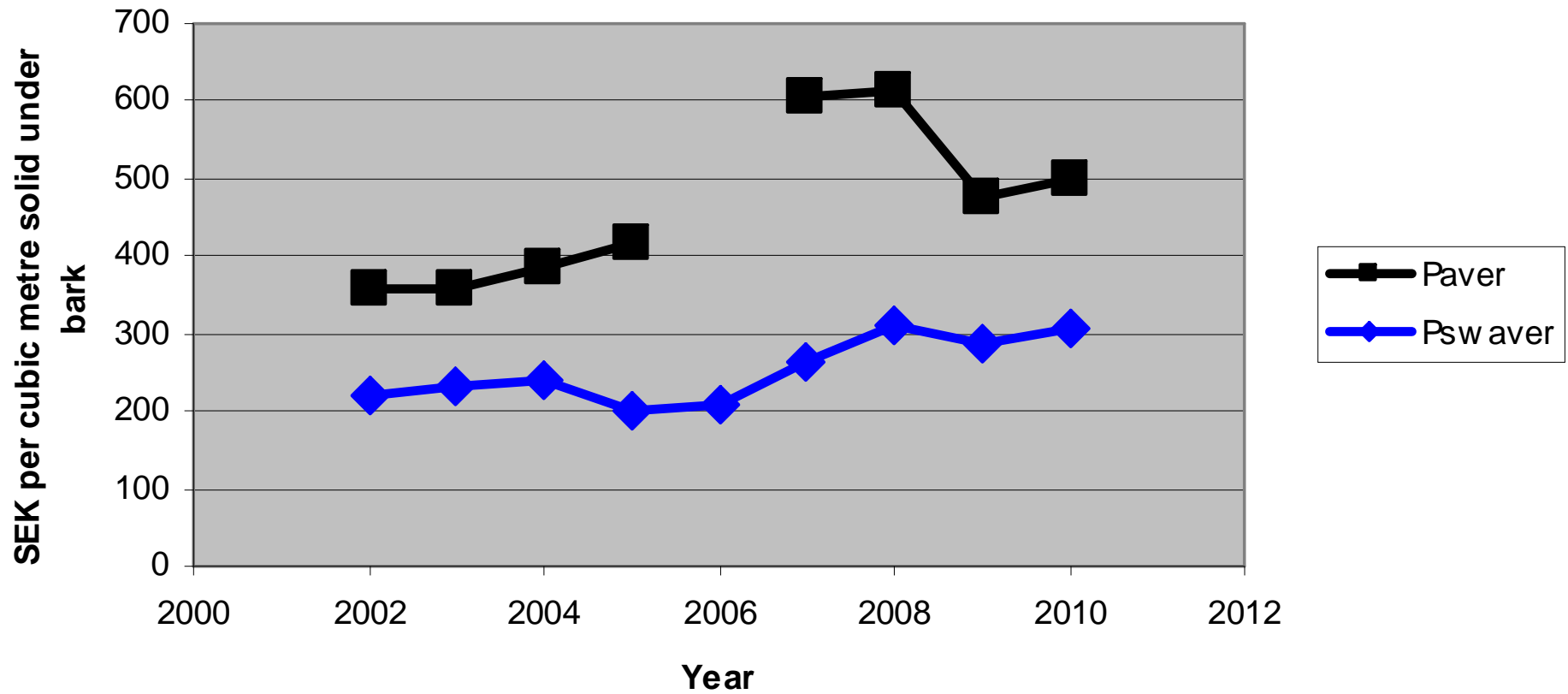
Prices in Sweden

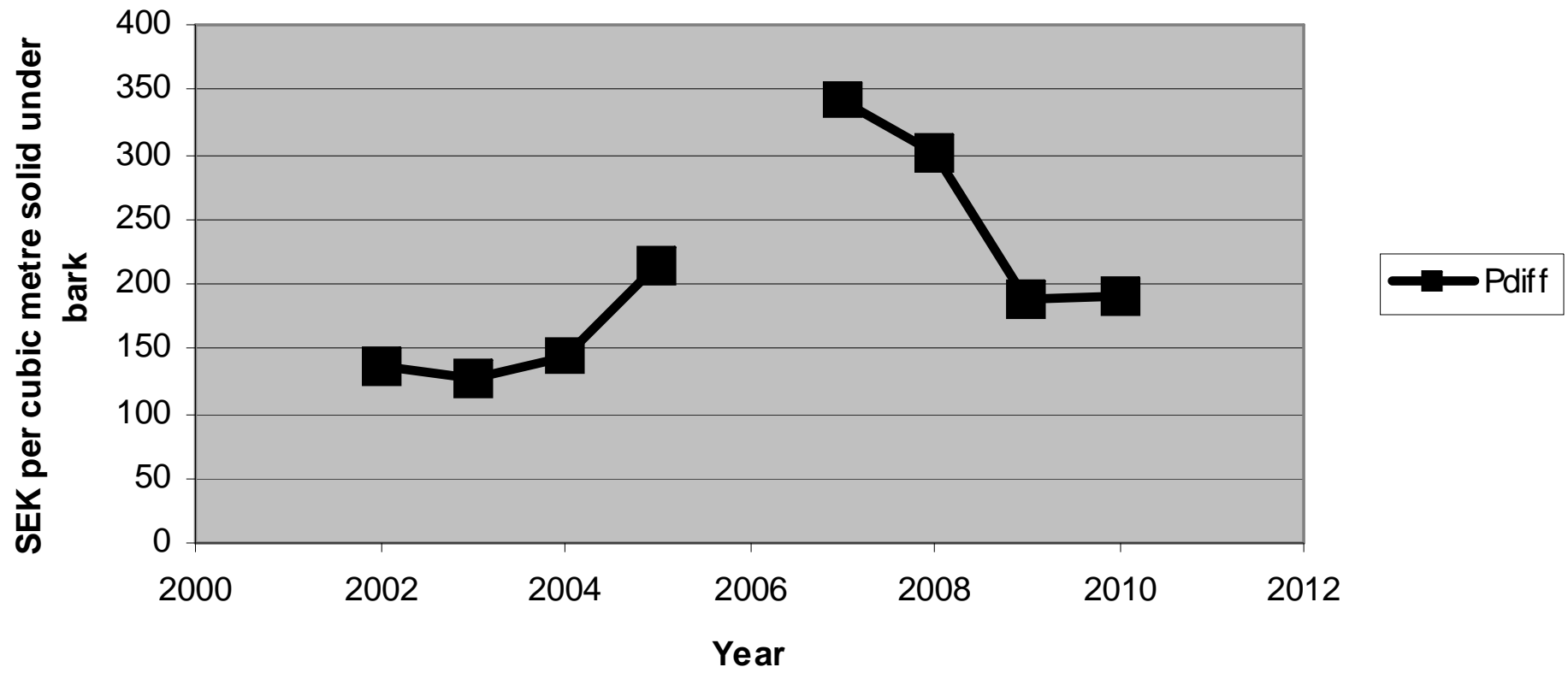
Pulpwood Import Prices, Conifers and Non Conifers

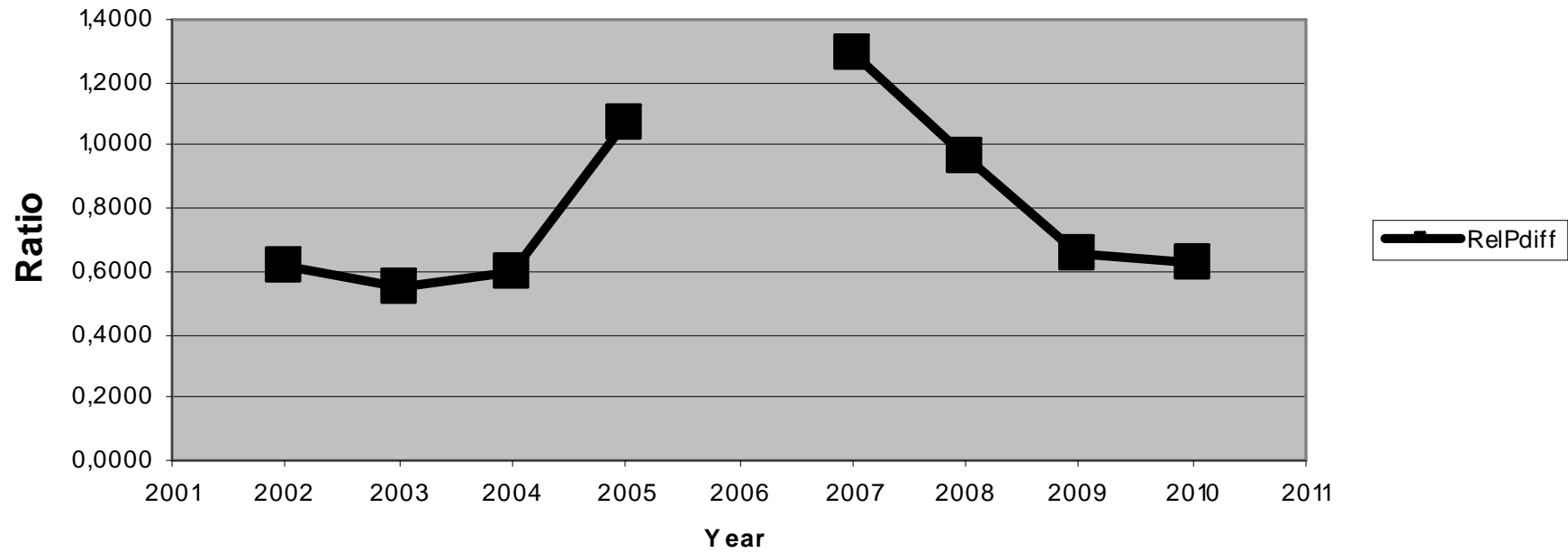
Average Import Price and Average Price in Sweden

Average Import Price minus Average Price in Sweden

**(Average Import Price minus Average Price in Sweden) divided by
(Average Price in Sweden)**

Hur fungerar karteller?

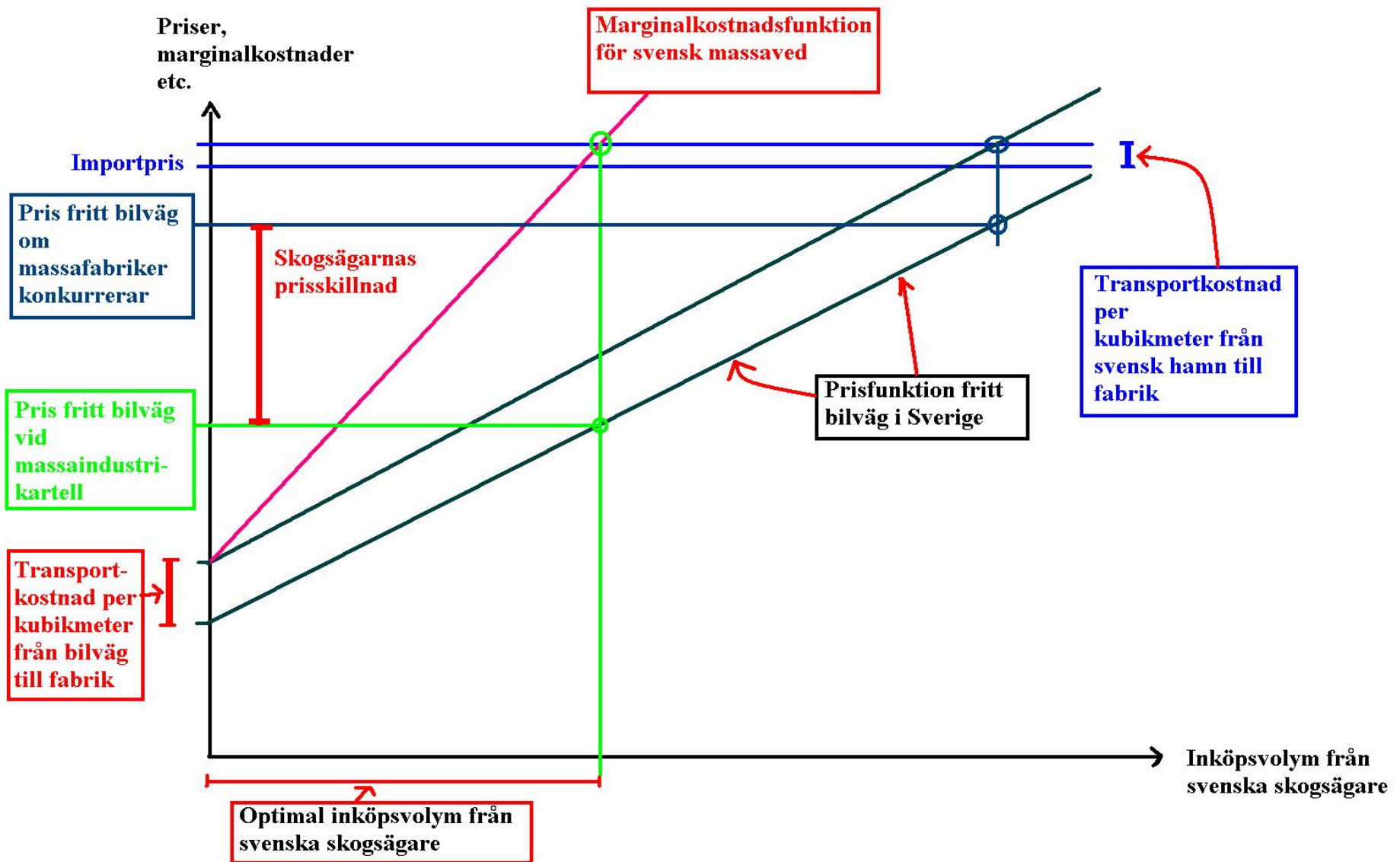
Varför är priset i Sverige så mycket lägre än importpriset?

**Lohmander, P., Optimalt kartellbeteende
för massavedsanskaffning,
February 29, 2012**

<http://www.lohmander.com/PLMassakartell120229.pdf>

<http://www.lohmander.com/PLMassakartell120229.doc>

<http://www.lohmander.com/PLMassakartellFigur120229.jpg>

$$\min_{q_L, q_W} C = C_L(q_L) + C_W(q_W)$$

s.t.

$$q_L + q_W = Q$$

$$\min_{q_L} C = C_L(q_L) + C_W(Q - q_L)$$

$$\frac{dC}{dq_L} = \frac{dC_L}{dq_L} - \frac{dC_W}{dq_W} = 0$$

$$\frac{d^2C}{dq_L^2} > 0$$

$$\frac{dC_L}{dq_L} = \frac{dC_W}{dq_W}$$

- Från förstaordningsvillkoret för optimum följer att marginalkostnaderna för inköp från svenska skogsägare respektive via import ska vara lika stora.

Pris vid bilväg i Sverige:

$$P_L = a + bq_L$$

Kostnad för massaved från Sverige till fabrik:

$$C_L(q_L) = (a + bq_L)q_L + T_Lq_L$$

$$C_L(q_L) = (a + T_L)q_L + bq_L^2$$

Marginalkostnaden för massaved från svenska skogsägare blir därför:

$$\frac{dC_L}{dq_L} = a + T_L + 2bq_L$$

Kostnaden för massaved via import till fabrik:

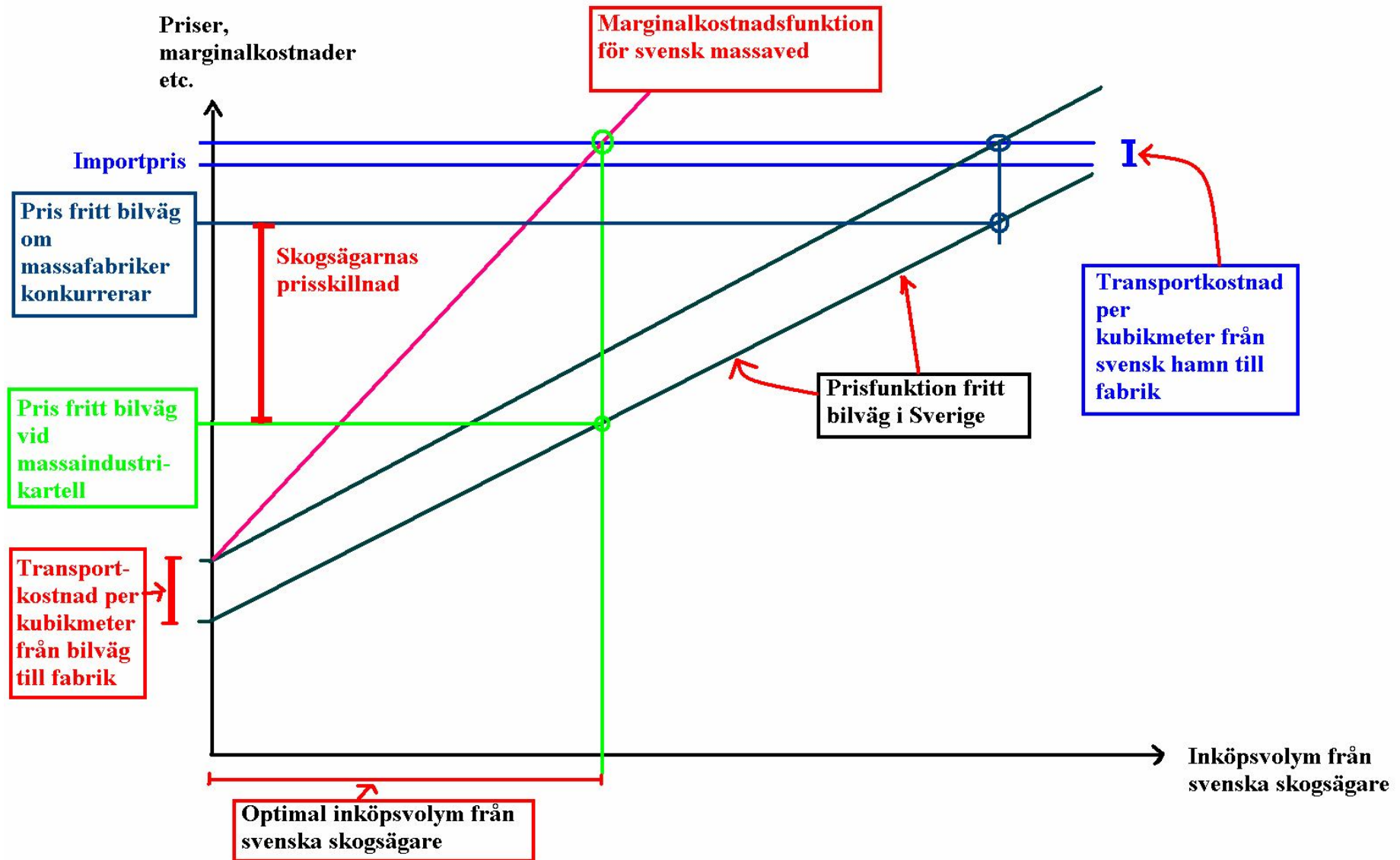
$$C_w (q_w) = (P_w + T_w) q_w$$

Marginalkostnaden för massaved via import:

$$\frac{dC_w}{dq_w} = P_w + T_w$$

När kartellen optimerar inköpen ska marginalkostnaderna vara lika stora för inköp från svenska skogsägare som via import.

$$\left(\frac{dC_L}{dq_L} = \frac{dC_W}{dq_W} \right) \Rightarrow (a + T_L + 2bq_L = P_W + T_W)$$

- **När kartellen optimerar inköpen ska marginalkostnaderna vara lika stora för inköp från svenska skogsägare som via import.**
- **Om vi hade fullständig konkurrens mellan massafabrikerna och det samtidigt vore optimalt för dessa att importera massaved, skulle "priset vid bilväg i Sverige plus transportkostnad till fabrik" vara lika med "importpriset fritt svensk hamn plus transportkostnad från svensk hamn till fabrik". Då skulle "Importpriset fritt svensk hamn minus priset vid bilväg i Sverige" vara lika med "transportkostnaden från bilväg till fabrik" minus "transportkostnaden från svensk hamn till fabrik".**
- **Priset i Sverige skulle vara högre med konkurrerande massafabriker än under inflytande av kartellsamverkan, även om det inte vore optimalt att under konkurrens till viss del importera massaved. Exakt hur högt priset i Sverige då skulle bli beror på prisfunktionens form, industrins totala massavedsförbrukning med mera.**

**Segerstedt, R., (Interview with Peter Lohmander), Därför har
professorn hamnat i kylan,
Skogsland Nr 6, 3 February, 2012
<http://www.Lohmander.com/PLSkogsland120203.pdf>**

**Lohmander, P., Massaindustrin samarbetar i en kartell
SkogsSverige
February 7, 2012
http://www.lohmander.com/PL_Skogssverige_120207.pdf**

**Lohmander, P., Kartellanklagelse mot massabolag
SVT, Swedish Television, News
February 9, 2012
http://www.lohmander.com/PL_SVT_120209.pdf**

Lohmander, P., Kartellanklagelse mot massaindustrin
Nordic Paper Journal
February 9, 2012
[PL Nordic Paper Journal 120209.pdf](#)

Lohmander, P., Kartellanklagelse mot massabolag
Mentoronline
February 9, 2012
<http://www.lohmander.com/PL Mentoronline 120209.pdf>

Lohmander, P., Massaindustrin samarbetar i en kartell
Skogspartner
February 10, 2012
<http://www.lohmander.com/PLSp120210.pdf>

Lohmander, P., Two official statistics documents with price calculations of relevance to pulp cartel analysis in Sweden, Pulpwood imports to Sweden 2010 and Pulpwood in Sweden, Original sources: Statistics Sweden (SCB.se) and Skogsstyrelsen (SVO.se) February 10, 2012
<http://www.lohmander.com/PL Pulpwood Sweden 120210.pdf>
<http://www.lohmander.com/PL Pulpwood Import 120210.pdf>

Fredriksson, O., (Interview with Peter Lohmander), Professor: "Massaindustrin samarbetar om prissättningen", VK, Vasterbottenskuriren, 16 February, 2012
<http://www.Lohmander.com/PL VK 120216.pdf>

Lohmander, P., Pulpwood Price Statistics, February 27, 2012
<http://www.lohmander.com/PLPrices120227.pdf>
<http://www.lohmander.com/PLPrices120227.xls>

**Lohmander, P., Kartellanklage mot svensk masseindustri,
Skogindustri, February 27, 2012**

<http://www.lohmander.com/PLSkogindustri120227.pdf>

**Lohmander, P., Optimalt kartellbeteende för massavedsanskaffning,
February 29, 2012**

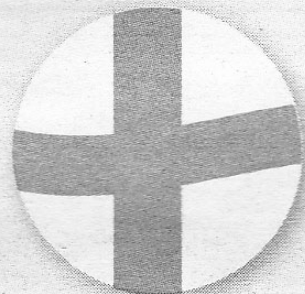
<http://www.lohmander.com/PLMassakartell120229.pdf>

<http://www.lohmander.com/PLMassakartell120229.doc>

<http://www.lohmander.com/PLMassakartellFigur120229.jpg>

Stora Enso överklagar inte finsk marknadsdom

■ Stora Enso avstår från att överklaga den finska marknadsdomstolens domslut om otillåtet samarbete och utbyte av information med andra skogsbolag i samband med inköp av rundvirke i Finland mellan 1997 och 2004.

Därmed tar bolaget marknadsdomstolens ålagda vite på 30 miljoner euro (drygt 300 miljoner kronor) som en negativ engångspost i resultatet för fjärde kvartalet 2009.

Stora Enso understryker dock ”att detta inte betyder att den finska marknadsdomstolens domslut enligt koncernen är det rätta”, skriver bolaget.

Inte heller Metsäliitto, som dömts att betala ett vitesbelopp på 21 miljoner euro, kommer att överklaga marknadsdomstolens domslut.

Christer Hedberg

Kartell i Finland

Källa:

Skogsland, 30 december 2009

Skogsägare kräver jättar på miljoner

<http://hbl.fi/nyheter/2011-03-02/skogsagare-kraver-jattar-pa-miljoner>

- **Hufvudstadsbladet** är den största finlandssvenska dagstidningen i Finland och utkommer i Helsingfors.
- Författare: **Katarina Koivisto**
- Publicerad:
2.3.2011 00.00
- Uppdaterad:
21.6.2011 20.07

- De privata skogsägarna och Forststyrelsen anser sig ha lidit betydande ekonomisk skada av den inköpskartell för virke som UPM Kymmene, Stora Enso och Metsäliitto hade tillsammans mellan 1997 och 2004. Forststyrelsen meddelade för en månad sedan om krav på kartellersättningar och i går var det de privata skogsägarnas tur.
- Genom gruppen Suuri savotta, på svenska ungefär jättejobb, försöker försäljaren av skogsmaskiner Reijo Lahtonen samla så många virkesförsäljare som möjligt för att göra gemensam sak mot skogsjättarna.

- Totalt har omkring 400 000 skogsägare sålt virke till storföretagen under kartelltiden. Jag räknar med att kanske 4000 av dem nu är redo att gå till rätten, säger Lahtonen.

Forststyrelsen tänker för sin del först förhandla med skogsbolagen och se om det går att nå resultat den vägen. Ännu har förhandlingarna inte börjat.

- Vi har inte räknat ut exakt hur stort inkomstbortfallet blivit på grund av kartellen, men det rör sig om betydande summor, säger generaldirektör Jyrki Kangas.

Enligt skogsforskningscentralen Metlas uträkning rör det sig om totalt över en miljard euro i uteblivna inkomster.

Skogsägarna måste till rätten i år. Den 21 december har det gått fem år sedan Konkurrensverket beslöt att föra kartellen till marknadsdomstolen. Efter de fem åren är lagbrottet preskriberat.

Dyr process

Lahtonen samlar nu via internet fullmakter av skogsägare som vill processa mot något av de tre skogsbolagen. Skogsägarna delas in i tre kategorier, beroende på vilket av bolagen processen gäller. På webbsidan kan var och en också räkna ut hur stort skadestånd han eller hon kan vara berättigad till.

- Att föra ärendet till rätten är ingen billig process, men om flera delar på en gemensam jurist blir kostnaden överkomlig, säger Lahtonen.

Det står redan skogsägare bakom projektet, men enligt Lahtonen är många rädda för att deras namn ska komma ut. Att driva en process mot skogsbolag är inte populärt speciellt inte som bolagens representanter är viktiga personer på många orter, menar han.

Skogsägarna och Forststyrelsen kan få hjälp av den rättegång mot asfalttillverkarna som pågår just nu. När tillverkarna dömts för kartell valde 30 kommuner 2009 att dra dem inför rätta och kräva ersättning för att de betalt för höga räkningar. Kraven går på tiotals miljoner.

Får kommunerna sin ersättning kan det bli ett prejudikat som underlättar skogsägarnas kamp, tror Lahtonen.

Lång process

- UPM Kymmene meddelade 2004 Konkurrensverket om en inhemsk kartell vid inköpen av virke.
- UPM undgick därför böter, medan Stora Enso fick en bot på 30 miljoner euro och Metsäliitto en på 21 miljoner. Rabatten kom för att bolaget hjälpte till vid kartellutredningen.
- I december 2006 beslöt Konkurrensverket att föra kartellen till marknadsdomstolen. Domstolen bötfällde bolagen i december 2009.
- I januari beslöt Forststyrelsen att börja förhandla med skogsbolagen om kartellersättning. Styrelsen sålde under åren 1997–2004 mellan 35 och 40 miljoner kubikmeter virke till bolagen.
- Sammanlagt 400 000 skogsägare sålde under samma period 320 miljoner kubikmeter virke.

Katarina Koivisto
Hufvudstadsbladet

<http://hbl.fi/nyheter/2011-03-02/skogsagare-kraver-jattar-pa-miljoner>

*Oväntad inställning till ökade
massavedspriser:*

Ökad kritik mot Sveaskogs virkeshandel

Nu sällar sig fyra avdelningsordförande från fackförbundet Pappers till kören av kritiker som menar att Sveaskog driver upp priserna genom att handla med virke från privata skogsägare.

Parallellt med försäljningen av virke ur de egna skogarna köper Sveaskog upp timmer och massaved från privata skogsägare, för att sedan sälja virket vidare på den öppna marknaden. Detta fick tidigare i höst Norra Skogsägarnas ordförande Tomas Mörtzell att anklaga Sveaskog för att "snedvrída konkurrensen".

– Bolaget bör sluta med externa köp och bara ägna sig åt att förvalta statens skogar, sade Tomas Mörtzell till Skogsland i slutet av september.

Fler kritiker

Nyligen kritiserade även Billeruds VD Per Lindberg Sveaskog i en intervju i Dagens Industri (DI) för att agera både virkesköpare och skogsägare. Ägaren, staten, borde se till att Sveaskog ägnar sig åt att bara vara skogsägare och inte virkeshandlare, menar Per Lindberg.

– Det är också svårt när en så stor skogsägare driver så många parallella agendor samtidigt och – som jag uppfattar det – måste ta politiska hänsyn i sina beslut, sade han till DI.

Nu stämmer ordförandena för fyra avdelningar inom fackförbundet Pappers in i kritikerkören:

”Sveaskogs agerande innebär att man höjer priserna på råvaran samtidigt som man höjer värdet på sin egen skog, vilket kan få ödesdigra konsekvenser för stora delar av svensk skogsindu-

stri”, skriver Kurt Lindvall, Stewe Cato, Pontus Georgsson och Bertil Sundqvist i en debattartikel i tidningen Dagens Arbete. De avslutar debattartikeln med att kräva att regeringen ”förklarar Sveaskogs framtida strategi”.

Pierre Kjellin 08-588 369 41
pierre.kjellin@lrfmedia.lrf.se

Skogsekonom: ”Kritiken är märklig”

Sveaskogs inträde som virkesköpare på marknaden är inget problem, det förbättrar snarare konkurrensen.

P Lohmander

Det anser Peter Lohmander. Han är professor i skoglig företagsekonomi på SLU i Umeå och tycker att kritiken mot Sveaskogs roll som virkesköpare är märklig.

– Det är konstigt att man ser Sveaskogs påverkan som virkesköpare som ett problem. Alla som kommer in på en marknad påverkar ju marknaden.

Problemet med virkesmarknaden i Sverige är, ur samhällsekonomins perspektiv, inte att det finns för många köpare av virke, menar Peter Lohmander, utan tvärtom.

– Antalet virkesköpare kan du räkna på ena handens fingrar medan antalet virkessäljare är långt större. Sverige

har mängder med privata skogsägare, så det är en enorm skillnad.

Norra Skogsägarnas ordförande Tomas Mörtzells påstående att Sveaskog använder statliga pengar för att driva upp virkespriserna faller på sin egen orimlighet, menar Peter Lohmander.

– Sveaskog är ett företag som drivs för att gå med vinst, precis som vilket annat företag som helst, och har inget intresse av att köpa varor till överpris.

– Märkligast är kanske att Tomas Mörtzell inte uppskattar höga virkespriser. Skogsägarna bör vara lyckliga om virkespriserna går upp eftersom de därmed får mer betalt. Den grundläggande orsaken till att skogsägarföreningarna över huvud taget existerar är ju att de ska se till att skogsägarna får så bra betalt som möjligt för sin skogsråvara! understryker han. **Pierre Kjellin**

**Om kartellsamverkan ska upphöra
i Sverige och massavedspriserna
ska höjas krävs att någon tar tag i
processen.**

Slut.

Peter Lohmander

Professor i skoglig företagsekonomi med inriktning mot ekonomisk optimering
SLU, Fakulteten för Skogsvetenskap,
901 83 Umeå
<http://www.Lohmander.com>